

Դանիել Վարուժան

Թիապարտները

Պատերազմ է հրոչակված: Թընդանոթի մը պողպատ
Ծանըր սայլին լըծեր են թիապարտներ մերկիրան.
Անհեթեթ բեռը պետք է մինչև գագաթը տանին
Սա դիմացի խրոխտ լերան՝ որ իր գլուխն է մըխըրճեր
Կապույտին մեջ արևոտ՝ իբրև հալած կապարի:
Անկե ո՛չ ես, ո՛չ գոմեշ ելավ, և ո՛չ ալ ջորին.
Սեպերեն վար սահեցան պճեղներն անոնց կըրկաճիղ.
Ծալլըվեցան ուժասպառ և դողահար ծունկերնին,
Կամ թե երբուծը անոնց հանկարծակի պայթեցավ
Բուռըն հևքեն զըսպըված թոքրենուն մե տապահեղձ:
Եվ արդ մընաց կըրելու հերոսներո՛ւն մըկնագեղ
Բեռը ձուլված արյունով, բեռը մահվամբ ծանրակիր:
Ետևեն բիրտ զինվորներ կը մըտրակեն անխընա
Թիապարտները բոպիկ, մերկ կըռնակով, գըլխեբաց,
Որոնց մարմինն՝ որ ուներ անբըծություն մարմարի,
Այսօր թուխ է իբրև պղինձ քուրա մը միշտ հըրամերձ:
Կը տոչորե անդադար սևցած հըզոր ծոծրակնին
Ամբան արևն ու հանկարծ կը կեցընե, կը խըմե
Քըրտինքի շիթ մը մարգրիտ՝ ողնաշարնեն վար սահող…
Վե՛ր, վե՛ր. Փոկերը ճարպոտ դժնե հարված մըտրակին
Կը շառաչեն կըռնակնուն, մեջքերնուն շուրջ կ'ոլորտին,
Եվ ուսերնեն վար մինչև պորտերն անոնց սողալով՝
Կը գալարվին լըզվըռտվող օձերու պես քըստմնելի.

Եվ թողված հետքը կապույտ, կաղապարով խոտորնակ,
Կամաց կամաց կը սկըսի սրյան ծիլեր դուրս բըխել:
Հոլա՛, վե՛ր, վե՛ր: Ու պարանը անճոռնի, հաստաբեստ,
Մարմինն իրենց կը պըրկե, միսերնուն մեջ կը թաղվի.
Նյարդերու բեկտումին, ոսկորներու փըշըրման
Աղաղակն է՝ որ կարծես իրենց ճիգեն կը լըսվի:
Դեմքերուն վրա՛ թափված են խառնափընթոր մազերնին՝
Որոնց ծայրեն կը թորի առատ քըրտինք մ'հողին վրա:
Շունչերնին դուրս կը պոռթկա ընդհատ ընդհատ ռունգերնեն՝
Եվ միացած կուռ սայլին երկրասասան դըղըրդյունին
Վայրենի նըվագը կ'ըլլա աշխատանքին այդ դաժան:
Ահավասիկ կը կաթի խարազանված ուսերնեն
Արյունն արդար, սուրբ գինին մարտիրոսված այդ Ուժին,
Որով խըխում՝ կ'արբենա ամուլ լերան ճերմակ հողն
Ուրտեղ նույնիսկ չի գըտներգաղտնամես օձը սընունդ:
Ո՛չ ալ կյանքն իր բաշխելու համար արևն հունտ մը էգ:
Այդ կատաղի վերելքեն՝ անոնց ոտքի տակ լայնշի
Հանկարծակի կը փըրթին լայնաձեռեկ ճեղքվածքով
Ժայռեն մեծդի կըտորներ. և ձորին մեջ թավալող
Պայծառահունչ կրանիդի յուրաքանչյուր կոշտ հարված
Ներբաններուն վիրավոր վարդագույն դրո՛շմը ունի:
Հոլա՛, վե՛ր, վե՛ր: Այդ մահվամբ հըղի հրանոթն ուռնակուռ
Միջօրեի անողորմ ամառնաբորբ տոթին տակ
Ճաթելու չափ տաքցած է, շիկնալու չափ՝ հրագօծ.
Երբ կ'ընկըղմի մերթ արևն երախին մեջ լայնաբաց՝
Ան վիշապի մ'աչքին պես կը ժայթքե թուխ փայլակներ:
Մինչ խարազանն անընդհատ եղեռնաբար կը շաչե՝
Թիապարտները կարծես, գլուխնին հակած անմըռունչ
Թանձր ու կախ հոնքերուն տակ մըտասույզ, ինքնամփոփ,
Դեռ կը խորհին լեռներու իրենց ազատ կյանքին վրա,
Ո՛հ, այն լայն կյանքն՝ ուրկե շեշտ կայծակներու պես անցան
Մահ և փայլակ դրոշմելով ամեն հինցած շենքի վրա.
Ամեն պայծառ կյա՛նքն՝ որ իրենց կամքին թռիչքովը միայն

Գաղափարին աստղալից խորաններուն կը սուրար:
Ո՛չ մեկ մտածում պահպանող, ո՛չ մեկ հեշտանք, ո՛չ մեկ կույս
Կըրցավ վայրկյան մ'օդին մեջ բըռունցքն իրենց կեցընել,
Որ շեշտակի թագերուն և գահերուն վրա կ'իջներ:
Իրենց ճակտին շողացող երկնային մե՛ն մի ճաճանչ
Սանձակոտոր եռանդի մը փոխվեցավ մրըրկահույզ.
Իրենց մեջ ոսկր ու արյուն դարձավ ամեն գաղափար.
Եվ այսպեսով մկանունքներուն ամեն մեկ բուռն հաղթանակ
Մեկ հայակապ հաղթանակն էր մարդկային մեծ Մըտքին:
Երբոր անոնք կ'անցնեին հորիզոնեն արփամուտ,
Աշխարհ վախով և հույսով տեսավ կարմիր շուքն անոնց.
Եվ արյունի մեջ մեռնող շողերուն տակ լըռավետ
Իրենց զենքերը բահեր կը թըվեին՝ որոնցմով
Խուզարկելու կ'երթային արշալույսներ նորանոր…
Սակայն հի՞մա. Ա՛հ, հիմա բըռնադատված են քաշել
Կույր հըրանոթն՝ որ պիտի վաղն արձակվի կույրերե:
Պարանն՝ որ ձիգ կըռնակնեն կաշկանդումով մը կ'անցնի
Կը պըղծի սուրբ ուսերնին՝ որոնք էին արժանի
Լոկ փառքը կրել մազերնուն արփվույն շողով սանտըրված:
Հոլա՛, վե՛ր, վե՛ր. Բայց ահա խրոխտ խոյանքով մը վերջին
Թընդանո՛թն այն տըղըդեր լերան կատարն հանեցին
Այն թընդանոթն՝ որուն շունչը պիտ' երթա լափլիզել
Կատաղաշարժ բանակներ, կամ քաղաքներ մարմարե.
Խաղաղ գյուղեր՝ որ ցանված բըլուրներուն լանջքին վրա՝
Արեգակին տակ կ'օծվին, կամ լուսնին տակ կ'աղոթեն:
Թիապարտներն ավասիկ հառաչակուլ հևալով
Լերան վըրա լուսողող կոթողվեցան գըլուխնին վեր.
Իրենց աչքերն, որոնց մեջ արյուննին է խըռնըվեր.
Արևուն տակ, պըղինձին մութ ու կարմին փայլին պես,
Ըսկըսան շող մ'արձակել: Անոնք տեսան իրենց շուրջ
Հորիզոններն՝ որոնց վըրա բերդեր էին կառուցված,
Պատերազմի ճամբաներ՝ բանակներու իբր ուռկան,
Եվ հասկըցան՝ որ աշխարհն իրենց թողած օրեն վեր

Մընացեր է միշտ զառամ, միշտ մեղքին տակ կորակոր.
Այն ատեն դող մը անցավ ոսկորներուն մեջ հոգնած.
Սըրտերնուն մեջ հին մոլուցքն ու մըռընչյուններն արթընցան,
Եվ զինվորները մինչդեռ կը սկըսեին վերստին
Դառնակոշկոճ, արյունոտ կրունկներն անոնց շըղթայել,
Անոնք իրենց չհասկըցված, հոգնությամբ լի հոգիով
Երեք անգամ օրհնեցին լերան գագաթը հանած
Ինքնափճացման կույր գործիք, թընդանո՛թն այն եղեռնի: